

Обединено училище "Св. Климент Охридски"
с. Дебрен, община Гърмен, област Благоевград
2961 с. Дебрен, GSM: 0893605251; E-mail: debrenschool@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ: Директор:.....

/В. Топчиев/

ПЛАН - МЕХАНИЗЪМ
ЗА РАБОТА НА УЧИЛИЩЕН
КООРДИНАЦИОНЕН
СЪВЕТ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА
УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ
УЧЕНИЦИТЕ
2022/2023 УЧЕБНА ГОДИНА

Планът е приет на заседание на ПС на 08.09.2017г., утвърден със заповед № РД-08-35 / 02.10.2017г.
А актуализиран с решение на ПС на 05.09.2018г., утвърден със заповед № РД-08-357/13.09.2018г.
Актуализиран с решение на ПС на 24.01.2019г., утвърден със заповед № РД-08-110/25.01.2019г.
Актуализиран с решение на ПС на 05.09.2019г.; Актуализиран с решение на ПС от 09.09.2021г. и
Решение на ПС с Протокол №16/ 08.09.2022г.

СЪСТАВ НА КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ:

Председател:

Верхад Ислямов – зам. директор по учебната дейност

Членове:

Исмет Ходжов – старши учител в Начален етап

Рамзие Комарова – старши учител в Прогимназиален етап

Ресурсен учител – Емилия Мазълова

Планът е изготвен в съответствие със:

Заповед № РД-09-611/18.05.2012 за въвеждането на “Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище” на МОН, актуализиран със Заповед РД-09-1871/18.12.2015 и РД – 09-5906/28.12.2017г. на МОН заповед РД-08-35/02.10.2017г., заповед РД-08-124/27.01.2016г., заповед № РД-08-357/13.09.2018г., заповед № РД-08-110/25.01.2019 г. и заповед № РД-08-257/13.09.2022 г. на директора на ОБУ „Св. Кл. Охридски” с. Дебрен

ПОНЯТИЕ ЗА ТОРМОЗ:

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Това е:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позицията на силата;
- Повтаря се многократно във времето

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- Вербален тормоз - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- Психичен тормоз - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- Социален тормоз - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране

Основните признаци:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook;
- разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават;

- снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

I. Предмет

Проучване и подпомагане психичното развитие учениците в системата на средното образование, чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

Единният механизъм за противодействие на тормоза е разработен от Министерството на образованието, младежта и науката с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и неправителствените организации – НМД, фондация „Стъпки за невидимите деца в Българи,” фондация „Асоциация Анимус”, Дружеството на психолозите в България и УНИЦЕФ.

1. Съветът се ръководи задължително от ЗАМЕСТНИК-ДИРЕКТОРА и включва РЕСУРСНИЯТ УЧИТЕЛ, УЧИТЕЛИ, УЧЕНИЦИ И РОДИТЕЛИ.

2. Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието.

3. Комплексът от превантивни мерки трябва да включва всички възможни аспекти и форми на тормоза, ясно да фокусира вниманието върху участието на всички групи и да се планира на три нива - класна стая/паралелка, училище, общност.

4. По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

5. Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.

II. Цели

□ Да се обмислят стратегии за ангажиране на училищния екип в дейности, които ще ги подкрепят за създаване на общо разбиране за тормоза и насилието.

- Да се усвоят уменията, необходими при изготвянето на училищен план за действие.
- Разработване и прилагане на цялостен училищен подход, полагане на

координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

III. Задачи:

1. Разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.
2. Разработване на защитна мрежа за интервенция при случаи на тормоз в училище.
3. Запознаване педагогическият съвет, родителите, учениците с **“Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище”**

IV. Дефиниране на елементите на защитната мрежа.

Под защитна мрежа разбираме превенция на насилническо поведение, когато всеки поема своята част от общата отговорност; поставянето на ясни граници и изграждането на ценности, правила и процедури, които да не допускат тормоз. Изграждането на защитна мрежа предвижда дейности на няколко нива:

а/ на ниво клас – постигане на разбиране от децата какво точно е тормоз, до какво води това поведение и как се чувстват различните „участници”.

В час на класа, се обсъждат и дискутират взаимоотношенията:

- ученици – учител → целта ни е учениците да осъзнаят, че говоренето в час е форма на тормоз към учителя;

Дискутиране на конкретни казуси на тормоз в класната стая, в коридора, по Интернет и др., договаряне какво ще се прави, ако се нарушат правилата и ценностите на класа – дискутиране и приемане на новите понятия „дисциплиниране” и „възстановяване на щета”.

- учител – ученици → важно е учителите да се отнасят с уважение към децата / да се обръщат към тях по име, да ги изслушват търпеливо, да не ги обиждат/.

Заради отношението на учителя може да бъде саботиран часа или учениците да внимават, макар и да нямат особен интерес към предмета. Симптомите на психическия тормоз в отношението на възрастните към децата /родители, учители/ се проявяват като безразличие и равнодушие, враждебност, злоупотреба с власт над тях, дистанциране от тях и неразбиране, свръхконтрол.

Обединено училище “Св. Климент Охридски”

с. Дебрен, община Гърмен, област Благоевград

2961 с. Дебрен, тел.: 0893 60 52 51 e-mail:debrenschool@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ: Директор:.....

/В. Топчиев/

ПЛАН

ЗА РАБОТА НА УЧИЛИЩЕН КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ 2021/22 УЧЕБНА ГОДИНА

Планът е приет на заседание на ПС на 08.09.2017г., утвърден със заповед № РД-08-35 / 02.10.2017г
А актуализиран с решение на ПС на 05.09.2018г., утвърден със заповед № РД-08-357/13.09.2018г.
Актуализиран с решение на ПС на 24.01.2019г., утвърден със заповед № РД-08-110/25.01.2019г.

СЪСТАВ НА КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ:

Председател:

Верхад Ислямов – зам. директор по учебната дейност

Членове:

Исмет Ходжов – старши учител в Начален етап

Рамзие Комарова – старши учител в Прогимназиален етап

Ресурсен учител – Емилия Мазьлова

Всички дейности по изпълнение на Алгоритъма по прилагане на Механизма за противодействие на училищния тормоз се залагат в Годишния план на училището в съответните месеци

1. Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище.

Срок: м. септември

2. Запознаване на учениците и родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище по ред, определен от директора на училището.

Срок: първата седмица на м. октомври

3. Определяне на координационен съвет със заповед на директора на училището.

Срок: до 15.09.

4. Извършване на оценката на тормоза между учениците в училището се извършва в началото и края на учебната година от класните ръководители посредством *Приложение 3 към Механизма.*

Срок: в началото на учебната година - втората седмица на м. Октомври и към края на учебната година – месец май-юни след приключване на учебния процес за съответния образователен етап

5. Анализ и обобщаване на резултатите от оценката в резултат на изследването се извършва от координационния съвет изследването от координационния съвет.

Срок: в началото на учебната година – до края на м. Октомври и към края на учебната година – месец края на май-юни след приключване на учебния процес за съответния образователен етап

6. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати и обсъждане на необходимостта от предприемане на конкретни мерки и действия.

Срок: първата седмица на м. ноември

7. Разработване от Координационния съвет на план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз във връзка с установените и анализирани резултати от анкетирането (изследването), който се утвърждава от директора на училището.

Срок: до края на месец ноември

7.1. планът включва дейности по превенция и интервенция на ниво клас (под формата на обучителни дейности и занятия с класа) и на ниво училище (по посока създаване на общоучилищни правила и процедури);

7.2. планът включва конкретни дейности, срокове и отговорници;

7.3. планът разписва ясно как се осъществява потокът на информация във връзка със съмнения за тормоз, документиране на ситуации и инициране на работа по случай;

7.4. планът се актуализира ежегодно до края на първата седмица на м. ноември

7.5. При необходимост може да има актуализация на плана за противодействие на училищния тормоз и по време на учебната година към края на първия учебен срок – месец януари.

8. Създаване на единни правила за задълженията на всички служители, свързани със случаите на тормоз, изготвени от координационния съвет и заложи в Правилника за дейността на училището.

Срок: до края на м. октомври

9. Въвеждане на Дневник за случаите на тормоз

9.1. Дневникът има за цел да подпомогне процеса на координация и комуникация в училище във връзка с осъществяването на цялостна училищна политика за противодействие на училищния тормоз.

9.2. В дневника се документират ситуациите, съответстващи на Класификацията на нивата и формите на тормоз и предприемане на съответните действия (виж табл.1 от основния документ), които изискват намесата на координационния съвет.

9.3 Всяка описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата; какво се е случило - кратко описание на случая, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е регистрирал ситуацията - име и подпис; какво е предприето като действия (намеса, превенция); кои отговорни участници са информирани (институции, органи, родители), как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои.

9.4. Координационният екип анализира ситуацията и определя необходимостта от индивидуална работа по случай с ученик, чиято координация се осъществява от училищния психолог или педагогическия съветник.

9.5 Дневникът за описване на ситуации на тормоз и съпътстващата документация по случаите се съхранява при психолога или педагогическия съветник, или, по изключение, при друг член на координационния съвет, определен от директора.

Срок: целогодишен

9.6. Дневникът се въвежда в началото на всяка учебна година

Срок: 15 септември

11. Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.

Срок: към края на учебната година – месец май-юни след приключване на учебния процес за съответния образователен етап.

Инструментариумът за оценка на тормоза се предоставя само на конкретния изпълнител, който ще го прилага.

V. Дейности по разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище:

= Сформиране на училищен координационен съвет и запознаване на педагогическия съвет, родителите и учениците с превантивните мерки.

Срок: м.октомври

Отг. Комисията

= Въвеждане на дневник за документиране на случаите на тормоз в училище. Дневникът трябва да включва следната информация:

Описание на ситуацията	Вид на тормоза	Участници	Наблюдател и	Предприет и мерки	Забележка

Срок: м. октомври

Отг. В.Ислямов

= Анализ на проявите на училищен тормоз и наличните правила и решения за справяне с него – форми, резултати, последствия, налични и липсващи правила.

Срок: м. март .

Отг.Р. Комарова

= Повишаване на квалификацията на персонала за справяне в ситуации на тормоз.

Срок: м. март

Отг.: В.Ислямов, И. Ходжов

= Оптимизиране на системата за наблюдение и контрол, в зависимост от резултата от оценката на проблема.

Срок: м. февруари

Отг.: В.Ислямов, И. Ходжов

= Изработване на информационно табло за дейността на агенцията за закрила на детето и националната телефона линия за деца- тел. 111 и 116

= Разработване на процедури за реагиране в ситуации на тормоз.

Срок: м. февруари

Отг.: Членове на комисията

= Запознаване на учители, ученици и родители с процедурите за реагиране в ситуации на тормоз.

Срок: м.февруари

Отг.: Членове на комисията; класни ръководители

= Изработване и разпространение на информационно-образователни материали, съобразени с различните възрастови групи и свързани с:

а) превенция на тормоза;

б) правата и задълженията на децата.

Срок: м. април

Отг.: Членове на комисията

Ооценка на тормоза между учениците в училището се извършва в края на учебната година от класните ръководители посредством *Анкет*

Срок: – месец май-юни след приключване на учебния процес за съответния образователен етап

*Отг. Класни ръководители
и Координационен съвет*

Забележка:

Въз основа на обобщението и анализа на резултатите от проведените анкети сред учениците, Координационният съвет прие Актуализация на плана за противодействие на тормоза сред учениците със следните извънредни точки :

1. Провеждане на допълнителни анкети сред учениците от класове, в които са регистрирани проблеми, с цел снемане на допълнителна информация по отношение на риска от тормоз сред учениците
Срок: постоянен
*Отг. Класни ръководители
и Координационен съвет*

2. Анализ на резултатите от проведените анкети
Срок: м. февруари
*Отг. Класни ръководители
и Координационен съвет*

3. Провеждане на целенасочени действия и мероприятия за подобряване на атмосферата в класа и изглаждане на взаимоотношенията между учениците
Срок: м. февруари – м. май
*Отг. Класни ръководители
и Координационен съвет*

Обединено училище “Св. Климент Охридски”

с. Дебрен, община Гърмен, област Благоевград

2961 с. Дебрен, тел.: 0893 60 52 51 e-mail:debrenschool@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ: Директор:.....

/В. Топчиев/

АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ 2020/21 УЧЕБНА ГОДИНА

Планът е приет на заседание на ПС на 08.09.2017г., утвърден със заповед № РД-08-35 / 02.10.2017г
А актуализиран с решение на ПС на 05.09.2018г., утвърден със заповед № РД-08-357/13.09.2018г.

СЪСТАВ НА КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ:

Председател:

Верхад Ислямов – зам. директор по учебната дейност

Членове:

Исмет Ходжов – старши учител в Начален етап

Рамзие Комарова – старши учител в Прогимназиален етап

Ресурсен учител – Емилия Мазълова

АЛГОРИТЪМ

ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ

А. Дефиниция за тормоз

Тормозът в училище обхваща широк спектър от прояви. Това е явление със сериозни размери, което оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват или наблюдават. Последиците от насилието в училище са особено тежки и продължителни и силно привличат общественото внимание. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението, е „тормоз” („bullying”).

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. **Физическо насилие** е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

Психическо насилие „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

Тормозът спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Тормозът между връстници се разглежда от много автори като групов феномен (Craig and Replar, 1997). Случаите на насилие се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Дан Олвеус (Olweus, 1993) определя тормоза като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

1. злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
3. повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз - например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз - словесни изрази, които имат за цел унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз - например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз - например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз - представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т. н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Тормозът може да се случва както във физическата среда, така и във виртуалната среда (кибертормоз). Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на:

- обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи;
 - разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.
- Един от признаците, че дете може би е жертва на кибертормоз, е рязката смяна на настроението и поведението му при използване на интернет или при получаване на обаждане по мобилен телефон - например детето става мълчаливо и боязливо.

Б. Училищна процедура при тормоз

Ниво на тормоз	Отговор на училището
<p style="text-align: center;">ПЪРВО НИВО Ниско нарушаване на правилата</p> <p><i>/ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника за тормоз/</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Форми на физически тормоз са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. ● Форми на вербален тормоз са например: подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; ● Форми на психически тормоз са например: омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, измисляне на прякори. ● Форми на социален тормоз са например: подмятане на коментари, подиграване, изключване от групови или съвместни дейности, фаворитизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. ● Форми на сексуален тормоз са например: показване на неприлични жестове и 	<ul style="list-style-type: none"> ● На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. ● При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. ● По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са по-сериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено нееднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три. <p>Последователност на процедурите за интервенция:</p> <p>1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници.</p>

действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст.

- **Форми на кибертормоз** са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)

2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.

3) Уведомяване на родител.

4) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците.

5) Мерки и действия от страна на класен ръководител - намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите.

6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ВТОРО НИВО

Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици

/регистрират се в Дневника за тормоз; възстановяване на щети при наличие на такива/

- **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса.

- **Форми на вербален тормоз** са например: подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди;

- **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация.

- **Форми на социален тормоз** са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване.

- На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител.

- Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето.

- Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.

Последователност на процедурите за интервенция:

1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз.

2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници.

3) Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с психолога/педагогическия съветник или директора; Уведомяването е

- **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози.

- **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.

задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия.

4) Уведомяване на родител.

5) Консултации.

6) Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма.

7) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

ТРЕТО НИВО

Злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията.

/ описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона.

Ако друга организация или услуга е въвлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези организации или услуги и хармонизира дейностите/.

- **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие.

- **Форми на вербален тормоз** са например: закани, заплахи, обиди, клетви, които

- Уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза.

- Действията на ниво училище се предприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията.

- Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата;

- Включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги в общността.

Последователност на процедурите за интервенция:

накърняват сериозно достойнството, публично унижение и др.;

- **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации.
- **Форми на социален тормоз** са например: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други.
- **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение.
- **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.

1) Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията.

2) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците.

3) Уведомяване на родител.

4) Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците.

5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора.

6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

В. Протокол за тормоз /Приложение 1/.

Случаите на тормоз се регистрират в Дневник за случаи на тормоз, той се съхранява в кабинета на психолога/педагогическия съветник .

Г. Училищен координационен съвет.

Училищният координационен съвет е гласуван и приет на ПС с протокол № от .09.2018г.

Д. Училищна програма за противодействие на агресията чрез развитие на личните и социалните умения на децата

Агресия е всяка форма на поведение, насочено към целта да се навреди или да се нарани друго живо същество, което е мотивирано да избегне такова отношение. Световните изследователи на агресивното поведение са определили и кои механизми пречат за изпълнението на агресивни действия. Това са:

- ✓ Безпокойство или условен страх от наказание.

- ✓ Придобити ценности и нагласи.
- ✓ Емпатия или идентификация с потенциалната жертва.
- ✓ Практически сметки.

Тези четири типа задръжки пред изпълнение на агресия са в основата на разработената училищна програма.

При нейното разработване са спазвани принципите, за програми базирани в училище:

- ✓ Програмата да достига до децата, да е достъпна за тях през критичните години на основния училищен курс.
- ✓ Програмата трябва да продължава при преминаването от един клас в друг.
- ✓ Програмата да използва добре изпитани и стандартизирани интервенции с подобни учебни планове и ученически материали.
- ✓ Програмата да обучава в умения чрез интерактивни методи (ролеви игри, дискусии, групов обратна връзка и др.).
- ✓ Програмата трябва да учи на социална компетентност (комуникация, самоефективност, самоутвърждаване).
- ✓ Програмата трябва да акцентира върху тренинги за придобиване на умения.

I. Цели на програмата.

- Снижаване на антисоциалните прояви в поведението.
- По-малко лошо поведение в училище.
- Подобряване на учебните умения, по-голяма ангажираност в училище.
- Намаляване на нивата на отчуждение, по-добро социално свързване.
- Развиване на чувство за собствена стойност и ценност.
- Обучаване в общи личностни и социални умения.

II. Задачи на програмата.

- Развиване на широки социални умения и решителност.
- Развиване на умения за справяне със стреса.
- Развиване на умения за решаване на конфликти.
- Изучаване на процеса на вземане на рационални решения.
- Изучаване на умения за разпознаване и устояване на влияние от връсници.

III. Направления на дейностите и форми на работа.

1. Работа на класните ръководители и преподавателите.

Прицелна група	Компоненти	Цели и задачи	Форми на изпълнение
Ученици	Информация Учил.материал Учил.програм и Учил.среда	1.Развиване на ценностите. 2.Знание и почитане на универсалните ценности. 3.Създаване на собствено виждане у детето за добро и лошо. 4.Моделиране на здравословно поведение. 5.Усвояване на по-общи жизнени умения. 6.Подпомагане на личното запознанство с деца от различни общности, с деца в неравностойно положение, с деца от институциите.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Лекции ▪Дискусии ▪Групово коментиране ▪Ролеви игри ▪Групови срещи ▪Общи дейности ▪Учебни часове
Родители	Информация	1.По-голяма ангажираност на родителите в училищния живот. 2.Работа с родителите членове на училищното настоятелство. 3.Тренинг-сесии “Как да помогнете на Вашето дете да успее в училище?”	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Групови срещи ▪Паралелкови родит. срещи

2. Работа на психолога.

Прицелна група	Компоненти	Цели и задачи	Форми на изпълнение
Ученици	Тренинг за вземане на решения.	Изучава се процесът за вземане на рационални решения.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри.
	Тренинг на умения за устояване.	Научаване на умения за разпознаване и устояване на влияние от връсници.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри ▪Тренинг за налагане ▪Психодрама
	Тренинг в жизнени умения.	Развиване на широки социални умения и решителност.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри ▪Споделяне на опит
	Тренинг в	Развиване на умения за	<ul style="list-style-type: none"> ▪Индивидуална

	мениджиране на стреса.	справяне със стреса. Работа с техниката на Д.Майхенбаум ”ваксиниране против стрес”-за промяна на когнитивния компонент.	работа
	Тренинг в контролиране на гнева и агресията.	Развиване на умения за контролиране на гнева и агресията чрез: - работа с програмата на Р.Новако; - научаване на “Правила за конструктивно управление и изразяване на гнева”-Дейвид Джонсън; ЗАРО – стратегия.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри ▪Споделяне на опит
	Тренинг за развиване на комуникативни умения	Запознаване и работа с “Правила за конструктивно разрешаване на конфликти” от Д.Джонсън и Ф.Джонсън.	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри ▪Споделяне на опит
	Тренинг за развиване на самооценката	1.Емоционална сигурност. ▪изграждане у детето на чувства към себе си; ▪”Кой съм аз?”-идентичност, търсене на аз-а; ▪афилиация-потребност от принадлежност; ▪компетентност-подпомагане на децата да се чувстват способни;	<ul style="list-style-type: none"> ▪Дискусии ▪Ролеви игри ▪Споделяне на опит
Родители	Информирание Консултиране	Оказване на помощ на родители при проблеми на техните деца.	Консултиране

Забележка: Програмата допълва плановете за дейността на: класните ръководители, училищния план за работа с ученици с поведенчески проблеми, училищната програма за превенция на отпадането от училище.

При заявка от класните ръководители и /или възникнал проблем в клас се работи с някои от компонентите

Е. План за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците учебна 2017-2018година

1. ДЕЙНОСТИ НА НИВО КЛАС

Прицелна група	Дейности	Срок	Отговорници
Ученици- 5,6,7 кл.	Проучване с „Въпросник за тормоз в училище“ - възприет от МОН за работа в училищата като част от „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище“	Октомври 2018 г.	Психолог;
	Анализ и обобщаване на резултатите от изследването от координационния съвет. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати.	Октомври 2017 г.	Психолог;
	Запознаване на учениците с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2018г.	Кл.ръководители на 1-7 клас;
	Международен ден на толерантността-изработване на плакати, табла, флаери	16 ноември 2018г.	Ученически съвет;
	Световен ден за борба с тормоза в училище	Посл.сряда на м. февруари 2019г.	Ученически съвет;
	Родители	Запознаване на родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2018 г.
Запознаване на родителите от УН с обобщените резултати от проучването с „Въпросник за тормоз в училище“ и предприетите мерки за противодействие.		Февруари 2019г.	ЗДУД
„Училище за родители“ на тема „Превенция на тормоза в училище“		Март 2019 г.	Психолог;
Училище	Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.	Юни 2019 г.	Координационен съвет

	Представяне на резултатите от проучванията на годишния педагогически съвет	Юни 2019 г.	ЗДУД
--	--	-------------	------

2. ДЕЙНОСТИ НА НИВО УЧИЛИЩЕ.

Прицелна група	Дейности	Срок	Отговорници
Ученици от 1 клас	Изготвяне на правила за взаимоотношенията в класа	Септември	Кл.ръководители
	„Историята на моето име“ – групова работа в първи клас	22-26.02 2023 г.	Кл.ръководители на 1 клас; Психолог
Ученици от 2-4 кл.	„Кой съм аз?“ – групова работа с техниката на незавършените изречения	22-26.02 2023 г.	Кл.ръководители на 2 клас;
	„Седмица на усмивките“	22-26.02 2023 г.	Кл.ръководители на 3 клас;
	Групова работа „Колаж на нашия клас“.	22-26.02 2023 г.	Кл.ръководител на 4 клас;
Ученици от 5-7кл.	Групова работа – умения за общуване	По график съгласуван с кл. ръководители	Психолог;
	„Отношенията ми с другите в интернет“	По график съгласуван с кл. ръководители	5 ,бкл. -психолог; 7, кл.- лектор от МВР;
	Въпросник за взаимоотношенията в класа –рейтингова скала за учителя	Май 2023г.	Кл.ръководители
	Групова работа на тема „Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го и как можем да докладваме за случаи на тормоз?“	Февруари 2023 г.	Кл.ръководители

Прицелна група	Дейности	Срок	Отговорници
----------------	----------	------	-------------

Ученици- 5,6,7 кл.	Проучване с „Въпросник за тормоз в училище“ - възприет от МОН за работа в училищата като част от „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище“	Октомври 2022 г.	Психолог;
	Анализ и обобщаване на резултатите от изследването от координационния съвет. Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати.	Октомври 2022 г.	Психолог;
	Запознаване на учениците с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2022г.	Кл.ръководители на 1-7 клас;
	Международен ден на толерантността-изработване на плакати, табла, флаери	16 ноември 2022г.	Ученически съвет;
	Световен ден за борба с тормоза в училище	Посл.сряда на м. февруари 2023г.	Ученически съвет;
	Родители	Запознаване на родителите с формите на насилие и с Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище	Септември 2022 г.
Запознаване на родителите от УН с обобщените резултати от проучването с „Въпросник за тормоз в училище“ и предприетите мерки за противодействие.		Февруари 2023г.	ЗДУД
„Училище за родители“ на тема „Превенция на тормоза в училище“		Март 2023г.	Психолог;
Училище	Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.	Юни 2023 г.	Координационен съвет
	Представяне на резултатите от проучванията на годишния педагогически съвет	Юни 2023 г.	ЗДУД

1. ДЕЙНОСТИ НА НИВО ОБЩНОСТ.

Прицелна група	Дейности	Отговорници	
	Отразяване от медиите на дейностите свързани с Световния ден за борба с тормоза в училище	Целогодишен	Психолог;
	Отразяване в медиите на всички дейности свързани с превенцията на тормоза в училище	Целогодишен	Психолог

ПЛАН-ПРОГРАМАТА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ през учебната 2022/2023 година е актуализирана и приета на ПС с протокол № от

Приложение 1

Регистриране на случай на тормоз в училище

Дата:		Час:	
Място:			
Име и подпис на преподавателя :			
/регистриращ ситуацията на тормоз/			
Ситуация /описание на това, което е станало, къде е станало, кога /			
Участници /имена, класове/			
Свидетели /имена, класове/			
Предприети мерки /от учителя, който е спрял и регистрира тормоза/			

☐ Намеса ☐ Превенция	
Уведомени страни /институции, органи/	
Приключване на случая	Дата: Длъжностно лице: Подпис:.....

Протоколите се съхраняват в Дневник за случаи на тормоз, в кабинета на ЗДУД.

Трябва да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премежаване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. По-голямата част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз:

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени, да се прекрати физическият контакт между тях незабавно и да се уведоми класния ръководител.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап.

Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от класния ръководител или педагогическия съветник. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам

избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза.

Важно е класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:

Работата с деца, които са обект на тормоз, е насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Класният ръководител говори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило; Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

II. Училищна система за насочване към други служби

1. Регистриране на ситуации на тормоз:

- Създава се регистър на училището за регистриране на случаи на тормоз между учениците.

2. Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва от учителя, който я е наблюдавал с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция. Регистърът съдържа следните реквизити: „дата“, „кратко описание на всяка ситуация“, „участници“, „клас“, „предприети мерки“, „подпис“. Този регистър се съхранява на достъпно място в пом. дирекцията. Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат съответни мерки като взаимодействат с родителя на ученика, с учители и с педагогическия съветник.

3. В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, Координационният съвет предлага на директора да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживееене и отдела за „Закрила на детето“ или подходящата институция, според ситуацията и индивидуалния случай.

Изготвил:.....

ДНЕВНИК

ЗА СЛУЧАИ НА УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ
В ОБУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ” – с. Дебрен

Описание на ситуацията	Вид на тормоза	Участници	Наблюдатели	Предприети мерки	Забележка
------------------------	----------------	-----------	-------------	------------------	-----------

--	--	--	--	--	--

АГЕНЦИЯ
ЗА ЗАКРИЛА
НА ДЕТЕТО

**телефони:
111 и 116**